

Szavalásról

olykor a művészetek fölött is öröködi s így a kontár igen elárulja magát, még pedig: a stilusérzék teljes hiánya által. Hallottak ugyan valamit harangozni a stilusról és minél tehetségtelegebb valaki — annál gyakrabban hangoztatja azt, de tisztában nincs vele. Pedig ez a legegyszerűbb dolgok egyike; hisz épen azért, mert valóságos Columbus tojása, az érzésnélküliek nem jönnek rá. Nem ismerik a költészet válfajait; vagy ha ismerik — nem veszik észre, milyen más hangot és előadási formát kíván pl. a ballada és az epikai költemény, a legenda és a románc, a himnus és az óda, az egyszerű népdalnak közvetlen elmondása stb., de ha észre is veszik — nincs hozzá kiviteli erejük, hogy a különbségeket meg tudják érzékelteni, mert ezek a különbségek néhol bizony csak hajszálnyiak, másutt azonban már tátongó szakadékok. A szavalónak első kötelessége az író elgondolását magáévá tenni. Persze nagy baj, ha az előadó nem eléggé művelt vagy legalább is nem elég ösztönös arra, hogy a reprodukálható költőt megértse, mert akkor ebből csak valami torz születhetik, melyet aztán sem az író, sem a közönség meg nem köszön. Az eddig elmondottak a „felolvasók”-ra nem vonatkoznak, mert más dolog „felolvasni” és más dolog „szavalni”. Felolvasni minden intelligens, folyékonyan olvasni és helyesen hangsúlyozni tudó ember vállalkozhatik, akinek ehhez elég kitartó hangja és kedve van; de a szavalás: művészet, mely ép úgy nem nélkülözheti az értékes és eredeti egyéniséget, mint bármely más művészet és melyet csak akkor fognak igazán értékelni, ha az itt felsorolt követelések igazságát belátják és különbséget tudnak tenni a „szavalás” s „szavallás” között. Ujabban egy pár világjáró művész azzal tetszeleg magának, hogy a legdrámaibb költeményt ülve és olvasva mondja el, amivel azt akarják a laikussal elhitetni, hogy szerénységük az író javára az érvényesülés minden jogáról lemond; holott az egyszerű igazság az, hogy az illető nem hajlandó magának annyi fáradságot venni, hogy a költeményt művészi előadás céljából kívülről betanulja. Nem igaz, hogy bármely költemény olvasva

ugyanolyan hatást érne el, mint elszavalva; ha t. i. az illető előadó tud szavalni és a maga kényelmes álláspontját nem tolja fel művészi dogmának. Ezek azok a t. művészek, akik nem merik ajkukra venni a szót: „szavalók”, — ők mindent csak „elmondanak”; csakhogy ez az „elmondás” olyan szintelenné és fanyarrá teszi a leggyönyörűbb szöveget is, hogy a legnagyobb snobizmus vagy elbizakodottság kell hozzá azt hinni, hogy az ilyen „elmondás” művészi élvezetet nyújt. Legyünk végre tisztában azzal, hogy a vers — vers és nem próza! Hogy a versnek zenéje, ritmusa van, hogy ihlet nélkül nincs vers; mert még a bölcselmi ének és a tanköltemény is azért rimel, hogy a benne foglalt gondolatok egy sikerült csattanóval könnyebben ragadják meg elménket és lelkünkig férközhessenek. Erővel elfojtani a vers ütemét, dallamosságát — annyi, mint a rózsát illatától megfosztani. Persze megint más az, egy verset minden értelem nélkül végig dalolni! De ezt csak tehetségtelen rajongók teszik, kiknek tudásuk, ösztönük a feladat nagyságáig fel nem ér.

A költői művek ismertetésének még egy igen jelentékeny és népszerű előadási formájáról akarok megemlékezni, még pedig az u. n. recitátorságról; vagyis egy egész műnek vagy csupán becsesebb részeinek egy személy által történő drámai megérzékeltetéséről. Ez a nagy, művészi produkció már kevesebbeket csábít a versenyre, mint a szavalás, mert itt aztán már mindenféle „műkedvelősdí” csődöt mond. Ide ugyanis rendkívüli intelligencia, óriási fantázia kell, mely a drámai művek legbonyolultabb szálait összefogni képes; minden irányban hajlítható, széles skálájú organum és a beszédtechnikának olyan fejlettsége, mely a legváltozatosabb követelményeknek is meg tud felelni. Ez már határos a színművészettel, anélkül, hogy a határt át volna szabad lépni; sőt ha ezt a tilalmat nem tartja szem előtt, az előadás ép olyan éretlen handabandázássá fajul, mint a rossz szavalás. A jó recitátorkodást asztal mögött ülve, könyvvel a kézben lehet csak elfogadni, ugyanugy mint a felolvasást, de mégis